

konsekrowane, które według swoich charyzmatów mogą również poświęcić się pracy w szkole, a także prowadzić placówki oświatowe.

Podsumowania konferencji dokonał ks. prof. dr hab. Józef Wroceński mówiąc, że uczestnicy być może mają wiele pytań, ale na pewno dzięki referatom zostali w pewien sposób ukierunkowani by patrzyli z nadzieją w przyszłość. Podziękował organizatorom konferencji, szczególnie s. dr hab. Bożenie Szewczul, prof. UKSW i kołu naukowemu *Consecratio Vitae* oraz wszystkim prelegentom za wygłoszone referaty i przybliżenie założeń dokumentu „*Młode wino, nowe bukłaki*”.

Mateusz Siemaszko

Wydział Prawa Kanonicznego UKSW

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „Problematyka współpracy państwa z Kościołem w Polsce i na Litwie”

Wspólne obchody 100-nej rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę i Litwę stały się motywem do zorganizowania Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „*Problematyka współpracy państwa z Kościołem w Polsce i na Litwie*”, która odbyła się dn. 6 czerwca 2018 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Inicjatywa została podjęta przez członków Koła Naukowego *Consecratio Vitae*, którego opiekunem jest s. dr hab. Bożena Szewczul, prof. UKSW.

Konferencyjne obrady poprzedziły wystąpienia zaproszonych gości. Wszystkich uczestników konferencji pozdrowił ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak – Dziekan WPK UKSW. Podkreślił on wielowiekową tradycję współpracy państwa z Kościołem w Polsce i na Litwie, w tym w ramach funkcjonowania jednego podmiotu państwowego jakim była Rzeczpospolita Obojga Narodów. Kościół katolicki w obu sąsiadujących ze sobą państwach aktywnie angażował się w działalność edukacyjną i charytatywną, a w czasie rozbiorów i okupacji pomagał w ochronie wartości narodowych.

Następnie ks. prof. dr hab. Stanisław Dziekoński – Rektor UKSW dokonał uroczystego otwarcia konferencji. Wyraził on nadzieję, że konferencja

przyczyni się do zacieśnienia więzi dwóch sąsiadujących ze sobą państw Unii Europejskiej. Przypomniawszy również, iż stanowi ona kontynuację inicjatywy, która miała miejsce w Wilnie, w Sejmie Republiki Litewskiej w listopadzie 2017 roku. Była nią Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Potencjał turystyki religijnej Litwy”, w której uczestniczyli i którą współorganizowali reprezentanci Koła Naukowego *Consecratio Vitae*.

Przed rozpoczęciem pierwszej sesji głos zabrał J.E. Bp Romuład Kamiński, Biskup warszawsko-praski. Przewodniczący Zespołu ds. Kontaktów z Konferencją Episkopatu Litwy podkreślił wspólne chrześcijańskie korzenie łączące Polskę i Litwę. Zachęcał uczestników konferencji do nawiązywania i pogłębiania relacji z mieszkańcami Litwy celem lepszego wzajemnego poznania się.

Następnie z przemówieniem wystąpił Waldemar Tomaszewski, poseł Parlamentu Europejskiego. Przewodniczący Akcji Wyborczej Polaków na Litwie – Związku Chrześcijańskich Rodzin podał konkretne przykłady współpracy państwa z Kościołem na Litwie na szczeblu samorządowym. Przypomniał on o podjęciu przez radnych Samorządu Rejonu Wileńskiego oraz Samorządu Solecznickiego decyzji o intronizacji Chrystusa Króla.

W pierwszej sesji referaty zaprezentowali: prof. dr hab. Paulius Subačius z Uniwersytetu Wileńskiego, doc. dr Andrius Sprindžiūnas z Uniwersytetu Michała Romera w Wilnie oraz dr hab. Paweł Sobczyk, prof. Uniwersytetu Opolskiego. Moderatorem sesji oraz następującej po niej dyskusji był J.E. bp Artur Miziński, Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski.

Prof. dr hab. Paulius Subačius wygłosił referat pt. „Od konkordatu do umów. Doświadczenie integracji działalności Kościoła w litewskim systemie prawnym”. W swoim wstąpieniu przypomniał on, iż pierwszym aktem prawnym przyjętym przez Republikę Litewską po odzyskaniu Niepodległości w 1990 roku, w którym zadeklarowano współpracę państwa i Kościoła na zasadzie parytetu, był *Akt o Restytucji Sytuacji Kościoła Katolickiego na Litwie*. W kolejnych latach rozwoju demokracji zwracano uwagę w dyskusji publicznej na konieczność podpisania i ratyfikowania szczegółowej umowy między Litwą a Stolicą Apostolską. Prace nad dokumentem utrudniały częste zmiany władzy, a także początkowy brak jedności wśród członków Konferencji Biskupów Litwy odnośnie do kształtu konkordatu. Ostatecznie stosowna umowa międzynarodowa została zawarta 5 maja 2000 roku. Uregulowała ona podstawowe zasady współpracy państwa z Kościołem na Litwie, ze szczególnym uwzględnieniem następujących kwestii: współpraca w dziedzinie edukacji i kultury, w tym kwestia nauczania religii w szkołach

publicznych, zasady prowadzenia dzieł charytatywnych przez organizacje kościelne oraz duszpasterstwo żołnierzy.

Doc. dr Andrius Sprindžiūnas wygłosił referat pt. „Kwestie związane z religią katolicką i innymi religiami w postępowaniach sądowych na Litwie. Pierwszy kazus omówiony przez wykładowcę Uniwersytetu Michała Romera dotyczył wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie E. Gienatinienė, która zarzuciła, że wcześniejsza decyzja sądu litewskiego o umieszczeniu jej córek pod opieką ojca stanowiła naruszenie Artykułów 8, 9 i 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Ostatecznie trybunał utrzymał w mocy wyrok sądu litewskiego, uznając, iż jego decyzja miała na celu troskę o dobro dziecka. Większą część swojego wystąpienia doc. dr A. Sprindžiūnas poświęcił szczegółowemu omówieniu spraw, które kilka lat temu zbulwersowały opinię publiczną na Litwie. Chodzi mianowicie o reklamy kolekcji ubrań firmy Robertasa Kalinkinasa, w których wykorzystano wizerunek Jezusa i Maryi, oraz o fanpage restauracji „Keule ruke” zawierający symbole chrześcijańskie zaprezentowane w sposób prześmiewczy. W obu przypadkach sądy litewskie ukarały firmy stosowną grzywną, stając na straży ochrony symboli religijnych. Prezentowane przypadki sprowokowały dyskusję o tym, jakie są podstawy prawne w Republice Litewskiej w sprawach dotyczących religii. Prelegent zakończył swoje wystąpienie refleksją, iż w czasach okupacji radzieckiej podobne przypadki naruszenia uczuć religijnych nie miały miejsca. Autor dokonał konkluzji, iż razem z oficjalną ateistyczną propagandą utrzymano ukryty szacunek dla religii i symboli religijnych jako oficjalną i praktyczną normę moralną w społeczeństwie sowieckim. Przytoczone przypadki wskazują, iż staje się to trudne w dobie wolności i demokracji.

Ostatnim prelegentem pierwszej sesji był dr hab. Paweł Sobczyk, prof. Uniwersytetu Opolskiego. Wygłosił on referat pt. „Współpraca Rzeczypospolitej Polskiej i Stolicy Apostolskiej w ramach realizacji klauzul odsyłających zawartych w Konkordacie z 1993 roku”. Na początku swojego wystąpienia prelegent przypomniał, iż w obowiązującym Konkordacie jest pięć wyżej wymienionych klauzul. Dotyczą one: rozszerzenia wykazu dni świątecznych, kryteriów wykształcenia pedagogicznego oraz trybu i formy jego uzupełnienia, statusu prawnego szkół wyższych, specjalnej komisji ds. koniecznych zmian finansowania dóbr kościelnych i duchowieństwa oraz zasad udostępniania dóbr kultury będących własnością Kościoła. Po dokonaniu szczegółowej analizy tematu prelegent w podsumowaniu zasugerował powołanie dwustronnej komisji, która regularnie zbierałaby się

celem omówienia sposobów realizacji postanowień konkordatowych. Jako przykład państwa, w którym powyższe rozwiązanie zostało wprowadzone, autor wymienił Włochy.

Przed przerwą głos zabrała v-ce Marszałek Senatu Maria Koc. Podkreśliła ona, iż współpraca państwa z Kościołem w dużej mierze zależy od stosunku władz państwowych do wartości religijnych. Pani Senator wskazała na rolę państwa w ochronie i poszanowaniu wartości religijnych. Następnie otworzyła wystawę „Wilno – Miasto Miłosierdzia” i zaprosiła do zapoznania się z nią. W swoim wystąpieniu podkreśliła również znaczenie Wilna dla rozwoju kultu Bożego Miłosierdzia.

Po przerwie, drugą sesję rozpoczął jej moderator ks. dr hab. Marek Stokłosa, prof. UKSW. Swoje referaty przedstawili: ks. dr hab. Marek Stępień, prof. UKSW, ks. lic. Egidijus Venckus, reprezentujący Papieski Uniwersytet Laterański oraz dr Michał Poniatowski z WPK UKSW.

Ks. dr hab. Marek Stępień zaprezentował referat pt. „Relacje Konferencji Episkopatu Polski z władzami komunistycznymi”. Na początku wyjaśnił temat swojego wystąpienia. Prelegent stwierdził, iż do dnia uchwalenia Konstytucji z 1952 roku należy używać w odniesieniu do państwa polskiego terminologii Rzeczpospolita Polska, dlatego użycie w temacie referatu sformułowania „z władzami PRL” byłoby niepoprawne. Następnie przedstawił w zarysie pozycję prawną konferencji biskupów od XIX wieku do czasu wejścia w życie Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Zasadniczą część wystąpienia ks. dr hab. M. Stępnia poświęcona była ewolucji postanowień regulujących zasady relacji państwa i Kościoła katolickiego w latach 1945-1989. Autor zwrócił uwagę na fakt, iż postulaty strony kościelnej zostały zawarte dopiero w Ustawie o stosunku państwa do Kościoła katolickiego podpisanej w 1989 roku. Komuniści zdecydowali się na daleko idący kompromis, zdając sobie sprawę z faktu, iż wkrótce musieli oddać władzę demokratycznie wybranym reprezentantom społeczeństwa.

Kolejny prelegent, ks. lic. Egidijus Venckus odczytał referat pt. „Relacje między Stolicą Apostolską a Litwą w okresie 1927-2010”. Referent wskazał na wielowiekową tradycję współpracy między Rzymem a Wilnem sięgającą już czasów Mendoga. Zasadniczą część swojego wystąpienia reprezentant Uniwersytetu Laterańskiego poświęcił porównaniu konkordatu z 1927 roku z konkordatem z 2000 roku, uwzględniając różny kontekst społeczno-polityczny podpisania wyżej wymienionych umów międzynarodowych. Ks. lic. E. Venckus podkreślił wymiar społeczny podpisania umowy międzynarodowej ze Stolicą Apostolską w przededniu wejścia Republiki Litewskiej

do UE. Po latach komunistycznej dyktatury budowanie trwałych relacji z Kościołem katolickim stanowi potwierdzenie wolności religijnej obywateli nadbałtyckiej republiki.

Jako ostatni w drugiej sesji głos zabrał dr Michał Poniatowski. Wygłosił on referat pt. „Konkretyzacja art. 1 konkordatu w polskim porządku prawnym w zakresie pomocy humanitarnej”. Prelegent podkreślił, iż działalność charytatywna Kościoła wynika z najważniejszego przykazania dla chrześcijan, jakim jest przykazanie miłości. Autor referatu zwrócił uwagę na fakt, iż niesienie pomocy potrzebującym stanowi obowiązek każdego wiernego należącego do Kościoła katolickiego. Dr M. Poniatowski omówił szereg praktycznych zagadnień związanych z charytatywną działalnością Kościoła katolickiego w Polsce, jak na przykład zbiórki pieniędzy poprzez wysyłanie SMSów czy kwestia odpowiedzialności prawnej za wolontariuszy uczestniczących w zadaniach organizacji kościelnych. Na sam koniec prelegent wyraził opinię, iż należy podjąć prace nad uregulowaniem trybu nadzwyczajnego udzielania pomocy. Brak odpowiednich regulacji prawnych w powyższej materii utrudnia bowiem współpracę między państwem a Kościołem katolickim w sytuacjach kryzysowych.

Po dyskusji oficjalnego zamknięcia obrad konferencji dokonała s. dr hab. Bożena Szewczul, prof. UKSW, opiekun Koła Naukowego *Consecratio Vitae*. Podziękowała ona wszystkim uczestnikom oraz gościom. Szczególne słowa wdzięczności wyraziła prelegentom z Litwy, którzy pomimo rozlicznych obowiązków przyjęli zaproszenie do udziału w konferencji. Podkreśliła także wkład członków Koła Naukowego *Consecratio Vitae* i zaangażowanie w przygotowanie konferencji.

Ostatnim punktem obrad był panel doktorancki, prowadzony przez s. dr hab. Bożenę Szewczul, prof. UKSW. Swoje referaty zaprezentowali w niej o. dr Przemysław Michowicz z Papieskiego Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie („Zakres kompetencji organów państwowych względem archiwalnych zasobów instytutów zakonnych”) oraz dwoje doktorantów Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW: mgr lic. Anna Chciałowska („Nauczanie religii w Polsce i na Litwie”) i ks. mgr lic. Mariusz Marszałek („Struktura Konferencji Episkopatu Litwy”).

W konferencji uczestniczyli studenci, doktoranci, pracownicy naukowcy, a także młodzież ze Szkoły Podstawowej nr 379 im. Szarych Szeregów w Warszawie. Dla tych ostatnich przygotowano dodatkowy program obejmujący zwiedzanie pokamedulskiego kompleksu klasztornego, biblioteki i sal wykładowych UKSW, a także spotkanie z Dziekanem WPK UKSW.

Pobyt na uczelni zakończył przygotowany przez v-ce przewodniczącą Koła Naukowego *Consecratio Vitae*, Annę Chciałowską, przy współpracy ze Studencką Poradnią Prawną konkurs wiedzy z prawa kanonicznego. Na zwycięzców oprócz pamiątkowych dyplomów czekały również cenne nagrody książkowe. Inicjatywa zgromadziła łącznie około 100 osób.

*ks. Mariusz Marszałek SAC
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW*